

PREOTUL GRECO-CATOLIC IOAN GALU, 1829 - 1894

IOAN CIOCIAN

Între slujitorii altarului din Sălaj din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la loc de cinstă se numără și Ioan Galu, care s-a impus atât pe tărâmul confesional, cât și în cadrul mișcării naționale, ca o personalitate cu multiple și remarcabile realizări, bucurându-se de o apreciere unanimă din partea românilor din *Tara Silvaniei*.

Acesta s-a născut la 14 noiembrie 1829 în comuna românească Poceiu din Ungaria, părinții săi, Gheorghe și Ana, fiind țărani cu venituri modeste, ce-și agoniseau cele necesare traiului zilnic muncind pe moșia nobilului din localitate. Ajutat de părinți, Ioan Galu termină școala primară în satul natal, după care la îndemnul preotului local, ce era în relații bune cu familia sa, se înscrie la gimnaziul Premonstrantens din Oradea, pe care-l promovează cu rezultate strălucite, urmând cursurile seminarului greco-catolic, ctitorit de Ignatie Darabant, obținând diploma de absolvire în anul 1848.¹

În momentul izbucnirii revoluției din Ungaria, la 15 martie 1848, se afla acasă, în mijlocul familiei, ajutându-și părinții la treburile gospodărești. Comisarii maghiari, în complicitate cu autoritățile locale din Poceiu, îi întind o cursă, în vara anul 1848, încercând să-l prindă pentru a-l înrola în armata kossuthystă. Cu ajutorul ruedelor, acesta fugă spre Oradea, de unde după câteva zile ajunge în Arad, dar din păcate și aici găsește aceeași atmosferă de incertitudine, întrucât tinerii erau recruteați spre a fi mobilizați în cadrul armatelor maghiare. Întâmplarea face ca să ajungă într-o lacalitate de lângă Arad, unde s-a angajat referent pe lângă notarul din comună. Ducând o viață agitată din cauza războiului civil, reușește prin bunăvoiețea sătenilor să evite înrolarea militară, ba mai mult, cu mari eforturi își strânge o modestă sumă de bani, în speranță că va putea urma studiile universitare la Viena.²

În toamna anului 1849 se înscrie la facultatea de drept din Viena, dovedindu-se un student eminent, intrând în contact cu studentimea românească ce se implicase în

1. I. Ardeleanu-Senior, *Oameni din Sălaj. Momente din luptele naționale ale românilor sălăjeni*, Zalău, 1938, p. 47.

2. *Ibidem*, p.47.

evenimentele revoluționare din anii 1848-1849. Cum nu avea nici o sursă de venit, iar banii economiști erau pe terminate, s-a hotărât să înterupă studiile în primăvara anului 1850. La propunerea lui Ioan Lemeni, ce-i promite o bursă din fondul bobian de la Blaj, se înscrie la Facultatea de teologie, fiind primit în toamna anului 1850 între alumnii (bursierii) Seminarului Pazmaneum din Viena.³

Până în anul 1855, când și-a încheiat studiile teologice, i-a uimit pe profesorii săi prin cunoștințele acumulate și seriozitatea cu care și-a înșușit fiecare obiect de studiu. Strălucitul absolvent a fost invitat, în calitate de profesor la Institutul pedagogic din capitala împăraților habsburgi, dar a refuzat oferta, întorcându-se în Transilvania, animat de gândul că acolo “*îl aşteaptă o datorie sfântă de îndeplinit*”, punându-se la dispoziția mitropolitului Alexandru Sterca Șuluțiu de la Blaj. Dorea pe această cale să fie recunoscător ierarhiei greco-catolice din Transilvania, pentru susținerea sa la studii, oferindu-i bursă an de an, iar pe de altă parte era animat de gândul de a susține mișcarea națională a românilor ardeleni.⁴

Mitropolitul Șuluțiu consideră că Ioan Galu este cel mai nimerit om pentru a ridica prestația gimnaziului minorit din Șimleu, unde îl încadrează cu un salariu mai mare decât i se putea oferi unui preot de țară, însărcinându-l pe vicarul Demetriu Coroianu să-i caute locuință corespunzătoare. Ioan Galu este instalat profesor gimnazial la Șimleu în anul 1855, predând limba română la elevii proveniți din familiile românești, care constituiau trei pătrimi din numărul total al elevilor înscriși la gimnaziul Minoritilor.⁵

În anul următor s-a căsătorit cu Ana Alpini, fiica protopopului din Mediaș, la strădaniile căruia este hirotonit de către Ioan Alexi, noul episcop de la Gherla. Sfătuit de familia sa, la 11 februarie 1857, solicită un post în dieceza Gherlei, însă episcopul încearcă să-l convingă că nu va găsi condiții mai bune de viață și nici salariul pe care îl oferă gimnaziul din Șimleu, unde era mare nevoie de un preofesor de talia lui Ioan Galu, după cum rezultă din adresa episcopală 355, expediată la 24 februarie 1857: “*Voința noastră - arată Ioan Alexi - ca să rămâi în postul profesoral, cu atât mai vârtos, cărarea pe care o alegi e frumoasă, chemarea-ți e înaltă, și în cercul de activitate în care te află, poți face mult bine și folos atât nației, cât și bisericii noastre.*”⁶

După doi ani, “*fiindu-i insuportabilă însăși viața socială din Șimleu*”, îi solicită din nou o parohie în Sălaj. Eclipsând întregul corp profesoral prin vastele sale cunoștințe, colegii maghiari de la gimnaziu îl părău când la autoritățile orașenești, când la Vicariat, iar profesorul Galu nu suporta umilințele și impostura, înfruntându-și direct adversarii, care la rândul lor, se coalizau împotriva lui.⁷

3. I. Ciocian, *Biserica română și societatea din Transilvania. Vicariatul Silvaniei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Arad, 2000, p.271-276.

4. D.J.A.N. Sălaj, Fond Vicariatul Silvaniei, Cota 19/1855, f. 3-7.

5. *Idem*, Cota 19/1855, f. 3-7.

6. D.J.A.N. Cluj, Fond Episcopia greco-Catolică Gherla, Cota 355/1857, Scrisoare a lui Ioan Alexi din 24 februarie 1857.

7. *Idem*, Cota 136/1859, f. 1: Episcopul Ioan Alexi este așteptat la vicariat de către Demetriu Coroianu, dar acesta nu vine la Șimleu, aşa cum se stabilise prin Consistoriul episcopal de la Gherla.

După mai multe insistențe, la 8 iunie 1859 este numit preot-paroh în Chieșd și viceprotopop al tractului protopopesc Pericei, pe lângă arhidiaconul Ioan Lobonțiu, ocupat în permanență, alături de Demetru Coroianu, cu treburile vicariatului. La Chieșd se va dovedi un preot de mare vocație, găsind audiență nu numai la credincioșii din parohia sa, ci și la ce din protopopiatul Șamșudului. Alege un nou corp de curatori, cu ajutorul cărora inventariază bunurile bisericii, se interesează de școala confesională din localitate și se străduiește să-i convingă pe săteni de necesitatea respectării moralei creștine, cerându-le un comportament civilizat și îndemnându-i să-și gospodărească averea. În sat se construiesc case și șuri în stil codrănesc“, se cultivă vii și livezi, se sapă fântâni și se amenajează valea ce făcea ravagii în timpul inundațiilor.⁸

În cadrul întâlnirilor pe care le are cu preoții din tractul Șamșudului îi îndeamnă pe aceștia să-și conștientizeze credincioșii despre măsurile intreprinse de către fruntașii politici de la Sibiu, cerându-le “*să folosească drumul politic deschis de liberalismul austriac, pentru redeșteptarea românilor, determinându-i să-și ceară drepturile politice și culturale-confesionale, în conformitate cu noile legi promulgate de monarhia habsburgică.*“ Chiar dacă Chieșdul era o localitate izolată, aproape săptămânal Ioan Galu se ducea la Șimleu, unde se întâlnea cu vicarul, protopopii și alii români de vază din zonă.⁹

Alături de Ioan Maniu, el pregătește atmosfera de participare a românilor sălăjeni la Congresul Național Ardelean de la Sibiu din 1861, iar când comitatele Crasna și Solnocul de Mijloc au fost alipite Ungariei, împreună cu Zarandul, parohul din Chieșd redactează memorandul sălăjan, pe care-l va prezenta împăratului de la Viena, împreună cu Ioan Maniu și avocatul George Filep din Căuaș, în anul 1861.¹⁰

La Chieșd, Ioan Galu a îndeplinit și funcția de învățător, ridicând nivelul general al școlii, determinându-i pe părinți să-și trimită copiii la cursuri. Sub patronajul său s-a construit un nou local de școală, prevăzut cu locuință și grădină pentru dascăl. După multe stăruințe a reușit să mărească portiunea canonica și să extindă suprafața pădurii bisericești și a celei școlare. Chieșdul a devenit în scurt timp, nu numai loc de întunire a preoților, ci și al fruntașilor politici din zonă.¹¹

După anul 1861, Ioan Galu s-a dovedit un cleric cunoscut în întreg nord-vestul Transilvaniei, dar în același timp el devine ținta atacurilor din partea autorităților maghiare, de aceea se va apropia tot mai mult de vicarul Demetru Coroianu și de Ioan Maniu, în speranță că va găsi o parohie mai bună, cu posibilități de deplasare la Șimleu, mult mai mari decât cele oferite de Chieșd, de unde toamna și iarna se ieșea foarte greu, din cauza drumurilor accidentate.¹² Pe de altă parte, mulțor credincioși nu le convenea

8. D.J.A.N. Sălaj, Fond Parohiile greco-catolice din Sălaj, Parohia Chieșd, Cota 23/1859. f. 15.

9. Idem, Cota 24/1859, f. 11.

10. C. Suciu, *Corespondența lui Ioan Maniu cu Simion Bărnuțiu (1851 - 1864)*, Blaj, 1929, p.262; I. Ciocian, *op.cit.*, p.273

11. D.J.A.N. Sălaj, Fond Parohia Chieșd, Cota 20/1861, f. 28.

12. C. Zebacinschi, I. Ciocian, *Aspecte privind tradiția construcțiilor de lemn din satul Chieșd (jud. Sălaj)*, în *Acta MP*, IX, 1985, p. 795-812; I. Goia, *Zona etnografică Meseș*, București, 1982, p. 106-112.

disciplina ecclaziastică impusă de biserică, și mai ales faptul că-i obliga sub amenințarea gloabelor să-și trimită copiii la școală, deși aici se obișnuia ca majoritatea tinerilor să facă o clasă două, după care aceștia erau reținuți la treburile gospodărești.¹³

Socrul său, vestitul protopop Constantin Alpini, îl zorea să se mute, undeva mai aproape de Mediaș, făcând demersuri pe lângă mitropolitul Alexandru Sterca Șuluțiu, numai că Ioan Galu era legat de oamenii Sălajului și nu dorea să se transfere într-o altă parte a Transilvaniei, mai ales că se bucura de o bună apreciere din partea episcopului Ioan Alexi, care i-a promis în mai multe rânduri o parohie, cu posibilități de venit mai mari decât la Chieșd, unde solul era puțin productiv și credincioșii aveau o situație materială modestă.¹⁴

Prietenul său, avocatul George Filep din Căuaș,¹⁵ a intervenit prin intermediul canonicului Ioan Pop Suduranu, pe lângă episcopul Ioan Alexi, care i-a oferit în anul 1862, o nouă parohie, specificând în decizia de numire: “*Luând noi în părintească considerațiune, meritele, știința, activitatea, zelul și acuratețea iubirii tale, până acum în pastoria sufletească a religiunei noastre, și ca și profesor în Gimnaziul de la Șimleu, dovedite și sperând că și de acum înainte vei lucra din toate puterile pentru înținuirea binelui Bisericii, a religiunei noastre greco-catolice și a poporului ție concrezut, drept aceea pe iubirea lăsându-ți titlul de protopop onorar - prin aceste te denumim, punem, orânduim și canonicește te investiturăm de paroh actual local în convacanta noastră parohie a Supurului de Sus, în Tr. Eriului, dându-ți și lăsându-ți putere în sesnsul S. S. Canoane bisericesti.*”¹⁶

Noua parohie, așezată în lunca Crasnei, avea casă parohială nouă, porțiune canonică apreciabilă și credincioși devotați bisericii greco-catolice, gata să sară în sprijinul preotului și al protopopului tractual. La această parohie, Ioan Galu se va bucura de “*o adevărată împlinire a chemării sale duhovnicești.*” Atât biserica, cât și școala din Supuru de Sus fac sub oblăduirea sa un salt calitativ remarcabil. Comuna în ansamblu, cunoaște o prosperitate economică și culturală apreciabilă, bucurându-se și de aportul fruntașilor politici Andrei Cosma și Mihail Bohățiel, care la rândul lor, vor fi secondați de către preotul Ioan Galu în toate împrejurările.¹⁷

Pentru meritele sale, pe linie confesională, la 25 octombrie 1870, Ioan Galu este numit de către Capitul din Gherla arhidiacon și protopop al Tractulu Șamșud, având în subordinea sa 12 parohii greco-catolice și 12 filiale (filii), pe care le va

13. V. Vetișanu, *Afirmarea conștiinței naționale în evoluția învățământului sălăjan*, Zalău, 1973, p.30-32; *Cantorul și despărțirea lui de docentură*, în *Foaia scolastică*, nr. 16, 1910, p. 148; I. Ardeleanu-Senior, *Contribuția la istoricul dezvoltării învățământului românesc din Sălaj la mijlocul veacului trecut*, Zalău, 1973, p.18-21.

14. D.J.A.N. Sălaj, Fond Parohiile greco-catolice din Sălaj, Parohia Chieșd, Cota 12/1859, f. 24-30.

15. I. Ardeleanu-Senior, *op. cit.*, p.21.

16. *Ibidem*, p.50; I. Ossianu, *Andrei Cosma (1843 - 1918). Schiță monografică*, în *Acta MP*, XI, 1987, p.622-625.

17. I. Georgescu, *George Pop de Băsești, 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni*, Oradea, 1935, p.278-279; A. Cosma, *Date scolare sin Selagiu*, în *Federațiune*, II, nr. 143, 17/29 dec. 1869, p. 582.

conduce cu multă competență, interesându-se de buna gospodărire a fiecărei biserici și încadrarea cu preoți bine pregătiți profesional.¹⁸ Din timpul său se păstrează într-o apreciabilă orânduială arhivele parohiale, listele de venituri și protocoalele cu destinația fondurilor bănești rezultate din administrarea parohiilor. În școli au fost aduși învățători calificați, protopopul Galu fiind prezent la examenele de sfârșit de an și la serbarele școlare din tractul pe care-l păstorea.¹⁹ Ajutat de învățătorul Mihai Bobiș, organizează corul țărănesc din Supuru de Sus și dă o strălucire nemaicunoscută acestei școli.²⁰

Vizitațiunile canonice, sinoadele protopopești și soborurile parohiale organizate sub patronajul protopopului Ioan Galu, rămân adevărate modele pentru întreg Vicariatul Silvaniei, prin ținuta dezbatelor și calitatea documentelor încheiate cu aceste ocazii.²¹ După înființarea reuniunilor cultural-naționale ale învățătorilor și femeilor din Sălaj, ca și în cadrul băncii "Silvania" și a Despărțământului Astrei, protopopul Galu are merite deosebite prin aportul constant al preoțimii și învățătorilor din Tractul Șamșudului la activitățile organizate cu ocazia adunărilor anuale și a întrunirii forurilor conducătoare ale acestora.²²

În casa parohială din Supuru de Sus, împreună cu Andrei Cosma și Mihai Bohatiel, va organiza dezbateri legate de bunul mers al mișcării naționale din Transilvania, iar în cadrul mișcării memorandiste își va aduce un aport deosebit pe linia mobilizării maselor și a susținerii cauzei memorandiste de către români din ținuturile Crasnei și Eriului.²³

Din grânarul bisericesc organizat în parohia sa, s-au disponibilizat sume apreciabile de bani pentru susținerea bisericii și a școlii confesionale.²⁴ Venerat în zonă de preoții parohi, bucurându-se de aprecierea fruntașilor politici: Vasile Lucaciu, Andrei Cosma, George Pop de Băsești, etc., protopopul Ioan Galu devine un stâlp de nădejde în timpul campaniilor electorale și al sărbătorilor organizate de reuniunile naționale. Prin intermediul său, s-a făcut o punte de legătură între fruntașii mișcării național-politice din Satu Mare și Sălaj. În casa protopopului Ioan Galu poposeau adesea Vasile Patcașiu, Gavril Lazăr de Purcăreți și Constantin Lucaciu, fratele "leului de la Sisești".²⁵ Prin vasta sa cultură și darul oratoric înăscut, a devenit unul dintre

18. D.J.A.N. Sălaj, Fond Parohiile greco-catolice din Sălaj, Parohia Chieșd, Cota 16/1870, f. 6-32.

19. *Idem*, Cota 666/1863, f. 31-42.

20. I. Jarda, I. Chitta, *Din Silvania, în Federațiunea*, V, nr. 57 din 9 iunie 1872, p. 226-227; Dr. Irineu Pop Bistrițeanu, *Besoștii și ilustrul său bărbat George Pop*, Cluj Napoca, 1995, p.70-89.

21. D.J.A.N. Satu Mare, Fond Parohiile greco-catolice, Parohia Supuru de Sus, Cota 602/1881, f. 1-31.

22. S. Oros, *Memorialul jubiliar al Reuniunii învățătorilor români sălăjeni, 1870-1910*, Șimleu Silvaniei, 1911, p. 189-197; I. Ossianu, *op.cit.*, p. 624-625; A. Vicaș, *XXV ani din viața R.F.R.Sălăjene*, Șimleu Silvaniei, 1906, p. 67-70.

23. *Tribuna*, IX, nr. 170, 22 iulie/10 august 1892, p. 679; C. Grad, D. E. Goron, *Din istoricul instituțiilor culturale - naționale sălăjene, în Acta MP*, VIII, Zalău, 1984, p.548-549; I. Georgescu, *op.cit.*, p.36-49; I. Ossianu, *op.cit.*, p. 620-621.

24. I. Ciocian, *op.cit.*, p. 333; D. Stoica, I.P. Lazăr, *Schița monografică a Sălăjului*, Șimleu, 1908, p.133-137.

25. *Federațiunea, an I* (1868), nr. 33, din 10/22 septembrie 1868, p. 523; V. Ciubotă, B. Dulgău, D. Radosav, S. Vasil-Marinescu, *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului unitar român. Documente (1948 - 1918)*, București, 1989, p.186-190; D.J.A.N. Sălaj, Fond Comitele Suprem, Cota 3823/1877, f. 1-8; P. Abrudan, *Documente inedite privitoare la solidaritatea românilor sălăjeni cu România în războiul pentru independență (1877-1878)*, în *Acta MP*, IV, 1980, p. 542-549.

cei mai reprezentativi clerici din nord-vestul Transilvaniei în a doua jumătate a secolului trecut. Nu de puține ori, pentru meritele sale și simțul de dreptate, ce-l caracteriza în toate împrejurările, și-a atras invidia clericilor cu care venea în contact. Cu toate că era îndreptățit să fie ridicat la rangul de protopop, timp de zece ani, vicarul nu i-a făcut recomandarea pe care o merita cu prisosință, către forurile episcopale de la Gherla, iar în anul 1873, n-a fost nominalizat pentru funcția de vicar al Silvaniei, deși era cel mai cult preot din zonă și i se cuvenea acest titlu ecclaziastic.²⁶

Le-a educat pe cele două fete ale sale, Cornelia și Emilia, în spiritul demnitatei naționale și al dragostei de neam și religia străbună. La anii bătrânești, socrul său, protopopul Alpini a găsit adăpost în casa lui Ioan Galu din Supuru de Sus, unde va trece la cele veșnice în anul 1882.

În mai 1892, face parte din delegația memorandistă de 300 de persoane, ce s-a deplasat la Viena pentru a înainta tronului Memorandul românilor ardeleni, fiind însoțit de învățătorul Ioan Bobiș și proprietarul Mihai Bogătel, prieteni apropiati și colaboratori ai venerabilului protopop.²⁷ Cum în anul 1861 a fost primit de către Francis Iosif,²⁸ de data aceasta, n-a avut norocul să dea față cu împăratul, întorcându-se ca și ceilalți membri ai delegației, decepționat de poziția monarhiei Habsburgice față de soarta românilor din Transilvania și Banat.

Împovărat de ani, acesta cunoaște prin intermediul ginerilor săi, preoții Ioan Farcău și Augustin Osianu, calvarul memorandiștilor condamnați pe nedrept de către guvernul maghiar.²⁹ La 27 martie 1894, când capii mișcării memorandiste se aflau în ajunul “monstruosului proces din sala “Redutei“ de la Cluj, protopopul Ioan Galu, împăcat cu conștiința, că a făcut tot ce i-a fost cu puțință pentru Națiune și Biserică, își dă marele său suflet în mâinile Creatorului său.”³⁰ Vicarul Silvaniei, Alimpiu Barbuloviciu, secondat de un sobor format din șaisprezece preoți și o asistență numeroasă, compusă din credincioși veniți din părțile Crasnei și Eriului, l-au condus pe ultimul drum, alături de mirenii din Supuru de Sus, aşezându-i mormântul în fața bisericii pe care a slujit-o peste treizeci de ani, ca păstor sufletesc de aleasă chemare duhovnicească.³¹

26. I. Ardeleanu-Senior, *op. cit.*, p. 50-52; C. Suciu, *op. cit.*, p. 262-263.

27. C. Grad, *op. cit.*, p. 549-556; I. Russu-Șirianu, *Români la Debrețin sau condamnarea D-lui Vasile Lucaciu*, Sibiu, 1892, p. 17-29; I. Ardeleanu-Senior, *op. cit.*, p. 201-202.

28. T. V. Păcătian *Cartea de aur*, vol. II, p. 565-571.

29. I.P.Papp, *Procesul Memorandului românilor din Transilvania*, Acte și date, vol. I, Cluj, 1933, p. 189-193.

30. D.J.A.N. Sălaj, Fond Prefectura Județului Sălaj, Comitele Suprem - confidențiale, Cota 48/1894, f. 1-3; Muzeul “Unirii” Alba Iulia, Cota 203/1894, f. 68.

31. I. Ardeleanu-Senior, *op. cit.*, p. 53; D.J.A.N. Sălaj, Fond Protopopiatul Șamșudului, Cota 1219/1894, f. 31-38.

La recomandarea vicarului foraneu, biserică din Supuru de Sus i-a fost încredințată spre pastoriere, ginerelui acestuia, preotul-paroh Augustin Osianu, ce se va dovedi un vrednic continuator al marelui său înaintaș.³²

Din perspectiva timpului, cariera preoțească a lui Ioan Galu rămâne un episod de referință în viața clerului sălajan din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, atât în privința activității pastorale, cât și sub aspectul implicării în mișcarea națională a românilor din această parte a Transilvaniei.

THE ARCHPRIEST IOAN GALU (ABSTRACT)

The Archpriest Ioan Galu was one of the most important ministers in Salaj Country in the 19th century . He graduated the University of Vienna and dedicated all his entire life to the prosperity of the Romanians living in Sylvania, working as a teacher at the Minorities Gymnasium in the town of Simleul-Silvaniei ,and as a priest in the village of Chiesd and Supuru de Sus.

He asserted himself as a first rank personality of the national movement in Salaj Contry due to his abilities to organise meeting and reunions whend the Romanians were defending their religion education system and the national Language. He paricipated in all events initiated by the Romanian population Living in Transilvania between 1892-1894,being a member of the delegation

Which presented the Memorandum to the authorities in Vienna, upholding the cause of the Memorandum,mobilizing the people living in the country of Tasnad – Carei. Being a militant priest, he was an exempl for the generations to come.

---

32. *Idem.*